

(afbeeldingen en programma lezingen en excursies ontbreken)

- [Redactioneel - Tobias Woldendorp](#)
- [Mussen - Gerritje Nuisker](#)
- [Zomerse openlucht tentoonstelling - Evert Pellenkoff](#)
- [Sprinkhanen en krekels in Amsterdam \(2\) - Geert Timmermans](#)
- [Gieren de gierzwaluwen door de keel - Evert Pellenkoff](#)
- [Joh Dallmeijer - Mia Verberne](#)
- [Malta moordeiland - Evert Pellenkoff](#)
- [Libellenweekend 16/17 juni een verslag - Badda Beijne Nierop](#)
- [Linnaeus en taxonomie - Evert Pellenkoff](#)
- [Waarneming - Evert Pellenkoff](#)

REDACTIONEEL

De vakantie is alweer volop aan de gang en de achterblijvers genieten alweer van een vroege herfst. Met de dreun van de rock against global-warming (of hoe heetten de optredens in het kielzog van Al Gore ook alweer) nog nagalmend in de buis van Eustachyus krab ik me nog maar eens achter de oren. Zou het dan toch niet te laat zijn?. Hoe dan ook! de Amsterdamse KNNV draait lekker door met het op orde brengen van dat wat groeit, bloeit, vliegt en kruipt. Ook nu weer een lekkere zomerspecial met af en toe nog Linnaeus, een herkansing voor de sprinkhanen van Geert Timmermans en ander lezenswaardige artikelen. Hebt allen een goede zomer en kom goed thuis en reken met het inpakken op bikini's voor de Noordkaap en wollen wanten voor de Extremadura.

Namens het bestuur, Tobias Woldendorp

MUSSEN

Hoeveel mussen gaan er in 1 vierkante meter?

Er zijn in Amsterdam Zuid Oost nog volop mussen aanwezig. Meestal tel ik er tien en in een enkel voorjaar tegen de twintig. Aan de rand van de stad wonen ook roofvogels en die lusten ook wel een musje.

Vorig jaar las ik in de vogelbladen het verzoek om de vogels door te voeren en zeker als er jongen in het nest zitten. Tot in de maand mei stop ik pinda's uit een pindanetje in een pindasilos (tegen eekhoorns) in de boom. Ik zet de silos niet in tegen de eekhoorns, maar tegen spreeuwen, tortelduiven en halsbandparkieten. Zo kunnen de mezen en ook de mussen iedere dag een pindaatje eten. De silos met pinda's heb ik inmiddels afgeschaft: de kraaien, kauwen, gaaien, halsband parkieten en eksters zijn net zo lang in de weer tot ze alle pinda's uit de silo hebben gepakt met energie vergende capriolen.

Deze winter heb ik het anders aangepakt. Vroeg in de morgen krijgen de grote vogels ongepelde pinda's, genoeg voor de hele groep. Als ze geen honger hebben blijven ze ook van de jonge vogeltjes af is mijn motto. Bij Vivaria van de vogelbescherming heb ik een beschermkooi gekocht, die ik over het vogelzaad zet en alleen de kleine vogels, zoals mussen, mezen, winterkoninkjes en roodborsten kunnen deze kooi in en

uitvliegen. De andere vogels , een maatje groter , eten om de beschermkooi heen. Als het vogelvoer op is in de winkels dan bestel ik voer via www.vivaria.nl.

Het resultaat is verbijsterend. Er zijn nu zoveel jonge mussen groot geworden, dat als ze plotseling wegvliegen dat met gigantisch veel lawaai gepaard gaat. Ik wist niet wat ik hoorde, wat een ouderwets geluid was dat.. ze zijn niet meer te tellen, zelfs niet als ze op de grond zitten.

Maar mocht je weten hoeveel mussen er in een vierkante meter passen , dan heb ik er zoveel in mijn tuin.

Gerritje Nuisker

ZOMERSE OPENLUCHTTENTONSTELLING

Het Amsterdams Historisch Museum presenteert tot en met 15 september 2007 een gratis toegankelijke minitentoonstelling op de binnenplaats voor het museumrestaurant met kunstwerken van scholieren en beelden uit Het Amsterdamse Bomenboek. Heel paradoxaal staat, als eyecatcher voor deze tentoonstelling, de prachtige Monumentaaliep (*Ulmus carpinifolia* var. *Sarniensis*) door iepziekte geschild en afgezaagd en voorzien van de aankondiging, voor de ingang aan de Nieuwezijds Voorburgwal. De iep ernaast komt door verdrukking met zijn wortels door het asfalt en op de binnenplaats staat een monumentale zieltogende Linde met klinkers tot aan de stam. Zo gaat de stad dus om met zijn bomen!

Toch is de boom vaak het enige groen dat de stadsbewoner heeft en er wordt soms heftig voor gevochten. Wij leven in een groene stad. Per hoofd van de bevolking is er weliswaar het minste groen van het land, maar in de meeste straten staan iepen, platanen, moerascipressen, ginkgo's, lindes en robinia's, die de functie van cache-misère (verbloem het spuuglelijke) en milieufilter hebben. Parken en binnentuinen herbergen collecties van bijzondere boomsoorten. Daar zag het er zestig jaar geleden niet naar uit. Nog geen vijftigduizend bomen overleefden de Tweede Wereldoorlog en de bomen die in 1945 nog overeind stonden, waren voor een groot deel van hun takken en twijgen beroofd. Langzaam kleurde in de decennia daarna Amsterdam weer groen en is de verscheidenheid aan bomen in Amsterdam enorm toegenomen. Evenals het aantal: van 33.000 bomen in 1955 tot bijna 400.000 bomen nu. Samen met schrijver Louis Stiller en ondersteund door boomspecialist Nico Hoogland schreef Eddie Blankers, voormalig hoofd van de afdeling Boomwerk, die veertig jaar lang de bomen van Amsterdam plantte en verzorgde, Het Amsterdamse Bomenboek. Dit boek verscheen onlangs bij uitgeverij Atlas. (428 pagina's, â, -49,90). De oudste bomen van de stad zijn heel wat ouder dan de oudste inwoners, zegt Eddie. En hun verhaal is vaak net zo boeiend. Neem de duurste boom van de stad, de Anne Frank-kastanje, of de boom-die-alles-zag in de Bijlmer of de 250 jaar oude zomereik in Artis. Maar ook gewone bomen in je straat hebben allemaal hun eigen verhaal. Dat willen we met dit boek laten zien. Twee jaar lang fietste en wandelde Eddie Blankers enkele dagen per week met Louis Stiller door Amsterdam en vertelde interessante verhalen over bomen. Ze waren ook bereid het nieuwsgierig geworden Parkoverleg Amsterdam onlangs een leerzame rondleiding in het Gaasperpark te geven. Aan de hand van wandelingen en fietstochten - die keurig worden beschreven zodat iedereen ze zelf kan nalopen of fietsen - komen tal van historische

wetenswaardigheden over de stad ter sprake, maar het geeft buurtbewoners en bezoekers een uitgebreid overzicht en inzicht in de groei - en bloeiwijze van vele boomsoorten. Hierbij is er speciale aandacht voor de historische banden tussen het groen en de stad. Waarom staan er zo veel iepen (75.000) in Amsterdam? Waarom staan er op de Keizersgracht lindes? Dit is een onderbrekingslint, geplant om het oprukken van iepenspintkever, die de iepziekteschimmel overbrengt te stuiten: dit is echter mislukt.

Bomen keuren? Dit gebeurde vroeger door met hamer en pin in de voet te prikken en te luisteren! Nu worden bomen van binnen gefotografeerd via picusmeting.

En wat is het verhaal achter die ene bijzondere boom op dat pleintje? Dit rijk geïllustreerde boek met veel kaarten en foto's werd gemaakt met de hulp van diverse gemeentelijke instellingen en 'groenmensen'. Het boek is alleen te zwaar om mee het veld in te nemen.

In het bovenstaande gaat het vaak over prachtige oude waardevolle monumentale bomen. Grote vraag is wat een monumentale boom precies is. Een boom die op een 'monumentale bomenlijst' van een gemeente terechtkomt, wordt immers extra beschermd en heeft een hogere status dan andere bomen in de wijk. Hoe komt een boom op zo'n lijst? Een boom moet dan aan minstens twee van de hierna volgende criteria voldoen. De boom moet minstens vijftig jaar oud zijn en in goede conditie verkeren. Niet alle oude bomen zijn overigens monumentaal. De esthetische waarde of de belevingswaarde is ook een criterium: zo kunnen prachtige bomen of bomen met een verhaal makkelijker een beschermde status krijgen. Verder criteria: bomen zijn beeldbepalend voor hun omgeving, of ze hebben een cultuurhistorische waarde. Ook een boom met als bijzondere gasten dieren en planten kan als monumentaal opgevat worden. Bomen die dendrologisch gezien waardevol zijn maken ook meer kans om op de lijst te komen: liever een bijzondere moerbeik of een oude Zelkova dan de zoveelste populier. Wil een particulier, een bedrijf of een gemeentelijke instantie zo'n monumentaal bestempelde boom kappen, dan is dat vrijwel onmogelijk. Om een boom op zo'n lijst te laten komen, kun je bij veel stadsdelen als inwoner, instelling of gemeentelijke instantie een verzoek indienen. Voor het behoud van onze bomen verrichten de bomenridders en bomenconsulent Hans Kaljee zeer goed werk. Kijk ook eens op internet: www.dro.amsterdam.nl / handleiding monumentale bomen en www.bomenridders.nl. Bij bomenridders denk ik ook aan *The trees that made Britain*, een BBC programma waarin twee medewerkers van Kew Gardens op zoek gaan naar bijzondere bomen in het landschap met het prachtige woord 'treescape' of ze gaan bomen planten om mensen letterlijk met bomen in aanraking te brengen en betrokken te maken. Een meisje uit een grauwe stadsbuurt tikt hem op de schouder: 'Ik wist niet dat het zo gemakkelijk was om een boom te planten!'. 'daar doe je het voor...'. Ze klimmen in Brighton ook in een holle iep en bekijken deze van binnen met alles wat daar op groeit en leggen uit dat de Dutch Elm disease zo heet omdat de oorzaak in Nederland door Louise Kerling werd ontdekt. Iepen zijn daardoor in Engeland nagenoeg verdwenen. 'Meetings with Remarkable Trees' is nog zo'n heerlijke titel van een BBC programma dat voor Nederland ook gemaakt zou moeten worden. Biologieprof Jan Lever heeft er in Amsterdam-Zuid een begin mee gemaakt met zijn excursies en een in eigen beheer uitgegeven

wandelboekje.

De appeltjesmarkt was vroeger aan het Singel, een gevelsteen met Adam en Eva verwijst er nog naar. De plek van het lelijke busstation, benzinstation en parkeergarage Marnixstraat heet nu de Appeltjesmarkt, deze was op 3 juni in het nieuws door de fotohappening bij zonsopgang met een installatie van 2.000 deelnemers die daar in alle vroegte in hun natuurlijke staat werden gefotografeerd door fotograaf Spencer Tunick, op de Lijnbaangracht er tegenover 250 blote vrouwen op de fiets! heel Amsterdams. Geen appelbomen maar iepen waren op de Leliegracht het enige verzachtend groen voor 18 schijnbaar zwevende Eva's op een voetsteunenbrug . De ontwapenende foto's staan/stonden ter plekke als expositie, een prachtig voorbeeld van natuurlijke historie van de kwetsbare mens. Een heel andere expositie over het verloren paradijs ligt een eindje verderop aan de voet van de Oude Wester en toont 100 prachtige reuzefoto's van dieren over de hele wereld waar je in getrokken wordt door topfotograaf Steve Bloom (ook 's avonds te bekijken). Dat wij de wrange vruchten plukken van de verloren onschuld blijkt uit een aantal deprimerende teksten die op de tentoonstelling over de menselijke leefomgeving zijn te lezen. Een gemiddelde temperatuurstijging van meer dan de 2°C zal leiden tot het verdwijnen van kostbare ecosystemen. Nederlanders besteden heel weinig aan ethische Fair Trade producten. Er is slechts 2,5% biologische landbouw (in 2010 moet dit 10% zijn), en als iedereen op de wereld zoveel zou consumeren als Nederlanders zouden er nog twee planeten Aarde nodig zijn. Elke minuut wordt er twintig hectare bos gekapt. Dat is per jaar vier maal de op pervlakte van Nederland !door een veranderend bosbouwstelsel en FSC houtkeurmerk kan hier tegen gevochten worden. De halve wereldbevolking is afhankelijk van wat de oceaan aan voedsel oplevert, deze voedselvoorraad raakt uitgeput want 70 % van de visbestanden wordt te zwaar bevestigd. Elke dag sterven 20.000 mensen door ziekte en honger als gevolg van armoede. Microkredieten zijn een begin om dit tegen te gaan.

Natuurgebieden veranderen in noodtempo en de indruk die de foto's op je maken, maken je weer eens bewust van de bedreiging van deze ecosystemen. Op deze fotosafari bedacht ik dat de soorten die gefotografeerd waren er over 20 jaar waarschijnlijk niet meer zijn, de meeste staan op een Rode Lijst met 16.000 bedreigde planten en dieren. Er zijn nu al meer tijgers in gevangenschap dan in het wild. Een foto van een indringende, bijna verwijtende blik van een gorilla in het verdwijnende regenwoud is van een heel andere orde dan die van de door mensen in gevangenschap misvormde Bokito. De imponerende beelden spreken een groot publiek aan door de schoonheid die de dieren in al hun puurheid laten zien, maar zijn ook een pleidooi voor hun behoud. Ze zijn in hun natuurlijke staat net zo kwetsbaar als wij. Volgens fotograaf Steve Bloom verschillen mens en dier niet zoveel van elkaar en is het niet moeilijk om je in te leven in een dier. Ze hebben net als de mens ook een territorium en vragen een eigen manier van benaderen bij het fotograferen. Dieren hebben ook gevoel en verdienen respect. Je kan ook niet zomaar iemands huis inlopen met je camera. Misschien moet je eerst een appeltje aanbieden.

Evert Pellenkoff

SPRINKHANEN EN KREKELS IN AMSTERDAM (2)

In een serie artikelen wil ik een overzicht geven van de kennis die momenteel aanwezig is over de verspreiding van krekels en sprinkhanen in Groot-Amsterdam. De verspreidingsgegevens zijn zeker niet compleet en geven eigenlijk meer inzicht in de hiaten die er zijn met betrekking tot de verspreiding van de verschillende soorten. Het artikel is dan ook tevens een oproep om aanvullende gegevens te verzamelen, gericht te gaan inventariseren en bestaande kennis beschikbaar te stellen. De serie artikelen zal in *Blaadje* 2007/4 worden afgesloten met een overzicht van kaartjes waar de actuele verspreiding van de verschillende soorten krekels en sprinkhanen op te zien zijn.

Gegevens over waarnemingen vanaf 2000 zijn dan ook van harte welkom.

Waarnemingen uit Groot-Amsterdam kunnen worden doorgegeven via de website van de afdeling (www.knnv.nl/amsterdam), per email (harmat4@xs4all.nl) of per post (Pasteustraat 17, 1097 ER Amsterdam). Groot-Amsterdam wordt gevormd door de Amersfoortcoördinaten 494 (noordgrens), 134 (oostgrens), 476 (zuidgrens) en 110 als westgrens. Zie ook het verspreidingskaartje bij dit artikel van de veenmol.

Deel 1 van dit artikel is geplaatst in *Blaadje* 2007/1 en behandelde de krekels (Gryllidae), de veenmollen (Gryllotalpidae) en de doornsprinkhanen (Tetrigidae).

Kasssprinkhanen (Rhaphidophoridae)

Er is maar een soort in Nederland bekend uit deze groep. In Nederland uitsluitend binnenshuis. Is door de mens over de hele wereld verspreid. De ***kasssprinkhaan (Tachycines asynamorus)*** heeft een gedrongen en bol uiterlijk, is bruin gekleurd met donkerbruine gemarmerde vlekken, heeft zeer lange sprietten (tot 75 mm!), is vleugelloos en 13 tot 19 mm groot. Er wordt geen geluid geproduceerd. Het dier eet zowel plantaardig- als dierlijk voedsel (vooral bladluizen). Het gehele jaar is 's nachts actief (19.00-7.00 uur). Deze sprinkhaan is een exoot en komt van origine uit Zuid-China. In Nederland kan de sprinkhaan alleen overleven in verwarmde kassen, gebouwen, bloemenwinkels en kelders. Verspreiding en verplaatsing vindt vaak plaats door transport van kamerplanten en snijbloemen. In het verleden zijn in Groot Amsterdam door de ongedierte bestrijding van de GGD enkele exemplaren gevangen. De laatste bekende waarneming dateert uit 1999: in de Emergohal te Amstelveen werd door Hein Koningen een exemplaar verzameld.

Sabelsprinkhanen (Tettigoniidae)

Er zijn tot nu toe zes soorten sabelsprinkhanen uit het gebied van Groot Amsterdam bekend. Sabelsprinkhanen zijn te herkennen aan de zeer lange antennes en de vrijwel altijd groene basiskleur. Alleen de vrouwtjes hebben een sabelvormige legbuis waarmee de eieren kunnen worden afgezet.

Voor meer informatie zie ook onder andere: <http://www.saltabel.org/>
http://home.hccnet.nl/mp.van.veen/sprinkhanen/index_pocket.html

De ***boomsprinkhaan (Meconema thalassinum)*** is ongeveer 11-15 mm lang, lichtgroen met een gele streep op de rug en heeft goed ontwikkelde gaasachtige vleugels. Het vrouwtje is te herkennen aan de lange smalle legboor. De soort is volledig carnivoor en voedt zich met allerlei kleine en

â€™ zachteâ€™ insecten zoals bladluis. Het is een sabelsprinkhaan die geen tsjirp geluiden voortbrengt maar met trommelgeroffel de aandacht van de vrouwtjes trekt. Het mannetje trommelt in de periode juli-november â€™ s nachts (tussen 19.00-03.00 uur) met een van zijn achterpoten heel snel op een blad of een stuk schors. Het is overigens een voor het menselijk gehoor geen hoorbaar geluid. De boomsprinkhaan is waarschijnlijk in Groot Amsterdam een algemene soort maar is door zijn verborgen en nachtelijke leefwijze in de kronen van loofbomen zoals eik, berk, linde en beuk en het â€™onhoorbare geluidâ€™ moeilijk te inventariseren. De meeste waarnemingen worden gedaan nadat exemplaren na een storm uit de boom zijn gevallen en dood of levend op de grond worden aangetroffen of exemplaren die aangetrokken door het licht van lampen â€™s nacht binnenshuis of rond gebouwen worden gevonden. Zo vond ik zelf vaak exemplaren in de keuken van mijn huis maar ook in grote aantallen (augustus 2006) in de verlichte ondergrondse parkeergarage van de Vomar aan de Middenweg.

De **zuidelijke boomsprinkhaan** (*Meconema meridionale*) is een nieuwe soort voor Amsterdam. De eerst gedocumenteerde waarneming (Ton Denters) dateert van 28 augustus 2005 (km-hok 119-488: Waterpoortweg), een tweede (Bart de Knegt) van 4 september 2005 (km.hok 121-487) en een derde (Merijn van Leeuwen) van 29 september 2005 (km-hok 123-486:Tropenmuseum). Ook daarna in 2005 en in 2006 zijn er diverse exemplaren gevonden onder andere in Schellingwoude, Amsterdamse Bos en Slotervaart. De soort is het eenvoudigst â€™ s avonds te vinden bij (straat)lampen in de periode september-december. De zang in augustus-november (vooral tussen 19.00-3.00 uur) van de zuidelijke boomsprinkhaan heeft een te lage frequentie om met een bat-detector te worden waargenomen en voor het menselijk oor is het geluid enkel op zeer korte afstand hoorbaar.

De zuidelijke boomsprinkhaan is een vrij kleine (11-16 mm), slanke sabelsprinkhaan, met een lichtgroene kleur. Over het achterlijf, het halsschild en de kop loopt een dunne geelwitte streep. Aan de achterrand van het halsschild bevinden zich twee bruine vlekken. De voorvleugels zijn van beide geslachten sterk gereduceerd en raken elkaar boven het achterlijf alleen aan de basis. De achtervleugels zijn nog iets korter dan de voorvleugels.

De soort lijkt veel op de boomsprinkhaan (*M. thalassinum*). Het belangrijkste onderscheid is dat de boomsprinkhaan lang gevleugeld is (vleugels reiken tot achterknie) terwijl de zuidelijke boomsprinkhaan gereduceerde vleugels heeft. Deze sprinkhaan is vanuit het zuiden naar het noorden met een opmars bezig. Hoe de soort precies bij ons terecht is gekomen is onduidelijk. Vast staat dat de zuidelijke boomsprinkhaan met zijn gereduceerde vleugels dit in zoâ€™n korte tijd onmogelijk op eigen kracht heeft kunnen doen. Omdat nagenoeg alle waarnemingen in stedelijk gebied zijn gedaan, is het vermoeden dat deze sabelsprinkhaan zich vanuit het zuiden heeft laten meevoeren met autoâ€™s, treinen en vrachtwagens. Een andere mogelijkheid is dat de soort (ei, nimf) via geïmporteerd plantgoed uit landen als Frankrijk en Italië hier terecht is gekomen.

De **struiksprinkhaan** (*Leptophyes punctatissima*) is waarschijnlijk in Groot Amsterdam algemener dan gedacht. Deze â€™ dikkeâ€™ sabelsprinkhaan staat hoog op de poten en is goed te herkennen aan het zwart bespikkelde bleek groene lichaam. De sabel van het vrouwtje is breed en plat en gekromd

omhoog gericht. De eitjes worden in zacht schors gestoken zoals bijvoorbeeld vlier. Het voedsel bestaat uit bladeren van bomen, struiken en (tuin)planten. De struiksprinkhaan zingt™ in de periode juli-oktober tussen 19.00-3.00 uur. Voor een menselijk oor is het geluid vrijwel onhoorbaar, doch met behulp van een bat-detector (40 kHz) is het getik gemakkelijk te herkennen. Andere inventarisatiemethodes zijn kloppen en slepen van struiken en ruigtekruiden. De soort wordt regelmatig in tuinen aangetroffen. De struiksprinkhaan is vrijwel door heel Amsterdam aangetroffen onder andere in Watergraafsmeer, volkstuintcomplex Rust & Vreugd en Amstelglorie, Jac. P. Thijsssepark, langs de A10 in Amsterdam Noord, Amsterdamse Bos en de Rivierenbuurt.

Het **gewoon spitskopje** (*Conocephalus dorsalis*) is een klein groen sabelsprinkhaantje van 13-18 mm met een in het zijaanzicht een spitse kop (conocephalus betekend spits). Het hoorbare geluid van de sprinkhaan wordt vooral bij zonnig weer tussen 11.00-19.00 uur in de periode juli-oktober voortgebracht en bestaat uit een minutenlang aangehouden zoemen, onderbroken door karakteristieke stotterfasen. Het is een algemene sabelsprinkhaan voor vochtige plaatsen met een dichte begroeiing van zeggen en russen. In Amsterdam wordt dit milieutype echter steeds zeldzamer. Goede vindplaatsen zijn de moeraslandjes langs de Diem. Andere plekken zijn: Diemervijfhoek, Diemerpark, Park Spoorzicht Diemen, Polder IJdoorn, Schinkelbos en Noorder IJplas maar er moeten nog meer plekken te vinden zijn!

De **greppelsprinkhaan** (*Metrioptera roeselii*) is eenmaal langs het Gein op het randje van Groot Amsterdam gehoord. Daarna nooit meer! Wie o wie brengt daar verandering in? Het geluid lijkt op het zoemen van een hoogspanningskabel en kan minutenlang aan houden en is tot op 30 meter hoorbaar. Deze sprinkhaan roept in juli-september overdag tussen 9.00-17.00 uur. Het is een dier van ruderales rivieroevers, vochtige graslanden en ruig begroeide dijken. De greppelsprinkhaan is 15-20 mm groot, heeft een geelgroene bruine grondkleur en is stevig gebouwd.

De **grote groene sabelsprinkhaan** (*Tettigonia viridissima*) is een van grootste insecten van Nederland (27-38 mm), is overwegend groen, op de rug bruin en de poten kunnen soms gelig van kleur zijn. Zeer lange vleugels reiken verder dan de knie van de achterpoot. Vrouwtje heeft lange (tot 30 mm) rechte legboor.

Het insect heeft zich aan allerlei leefomgevingen aangepast en is in Groot Amsterdam vooral te vinden in ruige vegetaties op ruderales terreinen maar ook in tuinen, parken en gevelbegroeiingen tot midden in de stad. Deze sabelsprinkhaan voedt zich overwegend met andere insecten, zoals rupsen, bladluizen en andere sprinkhanen. De grote groene sabelsprinkhaan is in de periode juli-oktober tussen 13.00-03.00 uur actief. Het geluid bestaat uit een bijzonder harde ratel die minuten lang kan aanhouden en is tot op 100 meter hoorbaar. De soort is in Groot Amsterdam een algemene (>150 kilometerblokken) sabelsprinkhaan.

Wordt vervolgd.

Geert Timmermans

GIEREN DE GIERZWALUWEN DOOR DE KEEL IN GRIEZELIGE GRIEKSE MYTHEN?

De oude Grieken stonden nog zeer dichtbij de natuur in een dierlijke oerwereld. Ze leefden net als dieren volgens rituelen en natuurwetten, maar ook in en wereld vol bijgeloof en met gewelddadige bloedwraak. Grieken vangen veel vogels en vogelgeluiden zijn dan ook in de beeldspraak en sfeer van hun mythen opgenomen.

Ik denk dat bij de angstkreten in het volgende verhaal ook gedacht is aan het onheilspellende geluid van onze gierzwaluwen boven het rotsachtige Klassieke Griekenland. In 458 voor Christus tijdens de voorstelling van onderstaand koningsdrama vlogen er vast duidelijk hoorbaar gierzwaluwen boven het openluchttheater bij de Acropolis met zijn perfecte akoestiek, waar de bijgelovige toeschouwers bij het horen van hun geluid misschien wel dachten aan deze "œduivelsvogels" als wraakengelen of furi"n in deze oeroude tekst. Bij zomerse televisiebeelden uit de Middellandse Zee hoor je vaak gierzwaluwen! staande op de rots van de Acropolis in Athene zag en hoorde ik tegelijkertijd de Alpen -, Vale- en onze gewone gierzwaluw onder me voorbij snellen. Cassandra zou om verleidelijke schoonheid door Apollo met de gave van helderziendheid beloond worden toen ze zijn minnares werd. Toen ze deze belofte echter brak, nam hij wraak en vanaf dat moment luisterde niemand meer naar haar voorspellingen als die over het paard van Troje, een harde straf als je de waarheid spreekt (ook "œhet koor" begrijpt haar niet). Na de oorlog wordt deze Trojaanse prinses als slavin en concubine van koning Agamemnon meegevoerd. Als ze huiswaarts keren, wachten de oudsten van Mykene (= het koor) vol spanning op wat er verder gaat gebeuren. Het koor zinspeelt op wat er gebeurd is: koningin Klytaimnestra, de vrouw van Agamemnon, leefde heel de tijd in zonde met haar minnaar Aigisthos. Tijdens onderstaande sc"ne heeft Cassandra al in trance haar eigen dood voorzien en ook dat Agamemnon in bad door zijn vrouw en haar minnaar is gedood. Mythen hebben, net als sprookjes, tal van varianten omdat ze mondeling door een dichter werden overgebracht. Aeschylus schreef zijn versie van de mythe van Agamemnon op in de Oresteia. Hier volgt mijn zeer vrijelijk gecomprimeerde versie (uit drie vertalingen) van relevante delen uit het vierde bedrijf, lees de zwerm en kreten met gierzwaluwgeluid in gedachten:

Koor in beurtzang over Cassandra:

Met louter ellende jaagt de woordelijke kunst van profeten toehoorders angst aan

Kwaad is wat de mens van het orakel krijgt,
haar woorden van verschrikking ruiken naar waarheid
Doodskreten komen verwrongen uit haar keel

Klytaimnestra: Ja, als ze niet als een gierzwaluw, een onbekende vreemde spraak bezit dan wel onverstaanbare striemende klanken uitkrijst, moet mijn begrijpelijke taal haar overhalen: Ga het paleis toch binnen, Cassandra !"!. Met een vogelbrein brabbelt ze wonderlijke wartaal uit. Niets dringt tot haar door.

Probeer haar eens in een mime voorstelling (Exit)

Koor: Hier is een slimme tolk nodig, ze is als een wild dier gevangen in een net!

Cassandra - Apollo in trancekreten aanroepend - :
Ai Ai Ai ie ie Oh nee oh nee, vuur in mij, Apollo!
Ik schreeuw mijn eigen noodlot uit naast dat van hem
De vijandige zwerm omsingelt Agamemnon
De dood komt snel, ik kan zijn schaduw voelen

Koor: Uw geest is bezeten, verdwaasd
U zingt om uzelf een mateloos lied met hulpeloos gevoel.
Onvermoeibaar, onverzadigbaar roepend "Itys! Itys!" Oh Itys, ach
Itys!
Ben je als de donkere gierzwaluw, je trillers van verdriet uitschreeuwend
Zoevende vleugels .. gevleugeld gehuil en gejammer
wat voor wraakengel met krijsstem nodigt u naar dit paleis
en zet met akelige kreten verschrikkingen om in een lied,
deze nachtmerrie, deze maelstroom waar komt die toch vandaan?
waaninnige wanklanken, schrille kreten, waar eindigen ze ?

Cassandra: Oh, trof mij maar het lot van de heldere nachtegaal
de goden schonken haar een lichaam vederlicht.
Een vogelzoet bestaan, zonder kreten van pijn
Nu zing ik mijn profetische zang aan het Water van de Rouw
aan de oevers van het meer van de Dood
Mij wacht nu het tweesnijdend zwaard. Genoeg van het leven!
Vrienden, ik ben geen bang uitgevlogen vogeltje
Dat ineenskrimpt als de struiken worden geschud!
"dat pijn ook niets betekent maakt het leven hartverscheurend..
En ze loopt haar dood tegemoet in het paleis.

Met de uitroep "Itys! Itys!" (met wat fantasie "srie!"), wordt
door het koor verwezen naar Itys, de zoon van Procne en Tereus. Tereus
begeerde Philomela, de zus van zijn vrouw. Hij hield haar gevangen,
verkrachtte haar en sneed haar tong af, zodat ze dit niemand kon vertellen.
Philomela weefde echter een tapijt met haar verhaal en gaf het aan Procne
Uit wraak doodde Procne haar eigen zoon Itys en gaf hem als vlees aan Tereus
op een feest. (Het lot slaat nu toe! toen Itys werd verwekt broedde er al een
onheilsuil op het dak van het huwelijksbed.) Razend probeert Tereus, hier
achtergekomen, hen te doden, maar alle drie werden ze door de goden van
de Olympus in vogels veranderd. De Atheense zusters vluchtten zo snel dat
het leek of ze vleugels hadden, en toen vloegen ze plots ook echt weg :
Philomela koos voor het bos en werd een nachtegaal, Procne verkoos te
nestelen onder het dak en vloog rond als gierzwaluw met haar weeklagende
roep Ituu!. "Tereus putte snelheid uit zijn wraaklust en veranderde in een
hop, een vogel met oorlogskreet en strijdvaardig voorkomen: met een kuif op
de kop en zijn lange snavel als getrokken zwaard. Metamorfosen heet het
boek dan ook heel toepasselijk waarin Ovidius deze mythe optekent.
Met zijn flitsende tussenkomst functioneert de gierende gierzwaluw in deze
drama als drager van het vluchtige, het ongrijpbare en onbegrijpelijke
pijnlijke, als levend blijk van wat ons ontsnapt in het leven! of spreek ik nu
ook als een orakel in raadselen? Voor velen van ons klinken zijn kreten elk
voorjaar echter als muziek in de oren ! Ik hoop in ieder geval dat we in onze

proza'sche werkelijkheid verder komen met de vertaling van raadselachtige gierzwaluwgeluiden. Jammer dat wij vogeltolk Franciscus van Assisi« of het orakel van Delphi niet meer kunnen raadplegen over hun betekenis. Hopelijk heeft verder onderzoek effectievere lokgeluiden als gevolg dat onze schreeuwer op alternatieve plaatsen gaat nestelen en dat is voor ons al genoeg theater.

Geluiden van gierzwaluwen zijn opgenomen en geanalyseerd om erachter te komen welke verschillende geluiden gierzwaluwen maken en welke geluiden het beste gebruikt kunnen worden om gierzwaluwen naar nieuwe broedplaatsen te lokken. Hard nodig want hun aantal slinkt zo hard (gehalveerd in de laatste twintig jaar) dat ze net als de mus waarschijnlijk ook op de Rode Lijst komen! Ze zijn hardnekkig trouw aan hun oude broedplaats die vaak verloren gaat door sloop en afdichten van holten na renovatie. Opeenvolgende jaartellingen zijn nu hard nodig om hun aantalverloop te achterhalen. Er is een duet roep met een hoog «srie» van het vrouwtje en een laag «wie» van de man die elkaar als een srie-wie roep opvolgen, de gewone lange schreeuw tijdens achtervolgingsvluchten en de «iedelende» roep op het nest. Er is een selectie gemaakt om af te spelen in kolonies om te zien hoe gierzwaluwen op deze geluiden reageren. Geluid van gierzwaluwen die het nest verdedigen maakt zoekende gierzwaluwen nieuwsgierig.

Vijftien geluiden zijn te downloaden als mp3-bestanden van deze website:

<http://home.hccnet.nl/rick.wortelboer/gierzwaluwen/geluiden.htm>

Nu we toch op internet zijn, kijk eens naar een leuk filmpje van 4 minuten over een gierzwaluw die bij slecht weer in Engeland voor insecten naar Nederland wiest - met windmolens van Kinderdijk en al .. smullen van de prachtige vertraagde vliegbeelden!! ..helaas met Spaans commentaar. Het is afkomstig uit de BBC serie Journey of Life (2005) over evolutie, aflevering 3: «Airborne» die op 05-05-2006 op de BBC werd uitgezonden.

<http://video.google.com/videoplay?docid=6513030564914137322&q=apus+apus&hl=en>

Ik wil dit literair getinte tweede deel over wondervogel de gierzwaluw besluiten met enkele lyrische regels:

Voor onweer op de vlucht dwars door de donderwolken
Spiegelt een gierzwaluw bliksemsnel in mijn ooghoek
Als een boogje dat met zijn pijl was weggeschoten
heeft het geruisloos suizend mijn hart geraakt.

Evert Pellenkoff

JOH DALLMEIJER

Op 19 mei jl. overleed ons lid Joh Dallmeijer, huisarts. Hij was «n van onze oudste leden, zowel in leeftijd als in lidmaatschapsjaren. Hij was al voor WO II in de jaren dertig lid als Jongere en hij is grotendeels samen met zijn vrouw lid gebleven tot zijn overlijden op 94-jarige leeftijd, de laatste jaren als weduwnaar. De natuur is, naast zijn gezin, zijn werk en omgang met mensen altijd heel belangrijk voor hem gebleven. Ik heb hem bij ons jubileum geïnterviewd voor ons jubileumboek en heb toen van hem en zijn vrouw uitvoerig gehoord wat de (K)NNV betekende voor een gezin, waarin de vader

de liefde voor de natuur aan zijn kinderen wilde doorgeven. Hetgeen hem geloof ik, helemaal gelukt is. Een trouw en waardevol lid van de KNNV afdeling Amsterdam heeft afscheid genomen.

Mia Verberne

MALTA MOORDEILAND

Vele toeristen boeken elk jaar een vakantie op moordeiland Malta en steunen indirect de afslachting van honderdduizenden trekvogels die er passeren. Vogelbescherming vraagt dan ook aan iedereen ook dit jaar geen vakantie te boeken op Malta. Als je een beetje respect hebt voor de natuur in het algemeen en de vogels in het bijzonder, ga je daar nooit naartoe! Een heel eind voor de kust, op open zee, worden de aanvliegende trekvogels al door jagers vanaf snelboten onder vuur genomen. De vogels die toch aan de slachtpartijen voor de kust van Malta weten te ontsnappen, vallen vrijwel zeker ten prooi aan minstens 12.000 officiële jagers met jachtvergunning en 2.000 officiële vogelvangsters die op de eilandenarchipel van nauwelijks 315 km² ongestoord hun gang gaan. De kliffen op de kust zijn bezaaid met camouflagehutten voor jagers en daarachter wacht een gordel van 6.000 vangplaatsen, uitgerust met tienduizenden mist- en slagnetten. De trekvogels worden naar de vangplaatsen gelokt met behulp van lokvogels in kooitjes en met kunstmatig aangelegde drinkpoelen en voederplaatsen. Die worden door de uitgeputte vogels gretig opgezocht.

De jacht op trekvogels is, evenals in andere landen aan de Middellandse Zee, maar in het bijzonder op de eilanden, een traditie op Malta, gemiddeld worden er vijftig geweren per vierkante kilometer ingezet en jaarlijks komt 200 ton loodhagel in de natuur terecht. Enkele voorbeelden van de aantallen die er elk jaar worden afgeschoten? Boomvalk: 500-1.000, Torenavalk: 1.250-1.750, Kwartel: 1.500-3.000, Goudplevier: 1.000-1.500, Kievit: 500-1.000, Oeverloper: 1.000, Houtsnip: 2.000-3.000, Zomertortel: 100.000-200.000, Koekoek: 500-1.000, Gierzwaluw: 5.000-15.000, Nachtzwaluw: 2.000-3.000, Hop: 1.500-2.500, IJsvogel: 100-200, Bijeneter: 250-500, Veldleeuwerik: 50.000-100.000, Gele Kwikstaart: 5.000, Huis-, Boeren- en Oeverzwaluw: 30.000, Roodborst: 20.000-50.000, Zanglijster: 200.000-300.000, Spaanse Mus: 250.000-300.000, Spreeuw: 10.000-30.000, Wielewaal: 4.000-7.000! Ga zo maar door! Bovenvermelde cijfers zijn afkomstig van 14 Maltezer ornithologen die de jagers nauwgezet hebben geobserveerd. Vogelbescherming van Nederland en Vlaanderen en Europese collega's maken zich zorgen over Malta dat is toegetreden tot de Europese Unie. Het land leeft de Vogelrichtlijn betreffende het behoud van de vogelstand niet na door hun machtige jagerslobby waarin ook de machthebbers zitten. Het Zuid Europese eiland ligt op de trekroute van miljoenen Europese vogels die in het najaar op weg zijn naar hun overwinteringgebieden in Afrika en in de lente naar Europa trekken.

Trouwens ook de ecologie van mens en dier in voedselgebieden in Afrika is ernstig bedreigd door het op zeer grote schaal gebruiken van tonnen insecticiden (ook DDT!) met subsidie van de internationale gemeenschap (FAO). Vergiftiging is hier dan ook niet van de lucht. Hoewel er jaarlijks miljoenen trekvogels sterven door natuurlijke oorzaken begint de toenemende invloed van de in aantal toenemende mens een steeds

grotere tol te eisen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat veel vogelsoorten hoe langer hoe minder tot broeden komen in onze contreien, ook de Amsterdamse gierzwaluw! handhaving en harde actie door het (zwakke) Europese parlement is noodzaak! Zou het niet veel mooier zijn als in de trektijd de vogelkennis van de lijkbleke ex-jagers en stropers zou worden gebruikt voor ecotoerisme en ringonderzoek?

Evert Pellenkoff

LIBELLENWEEKEND 16/17 juni 2007, een verslag

Al wat jaren maakt de (landelijke) KNNV er een gewoonte van telkens een faunagroep in de schijnwerpers te zetten. In 2007 zijn dit libellen. 16-17 juni was uitgeroepen als inventarisatieweekend. Veel libellen zijn dan lekker groot en fleurig. En met een beetje moeite en oefening goed in het veld te determineren. Dus goed om interesse op te wekken voor deze interessante insecten. Liefst niet alleen voor KNNV-mensen, maar ook voor introducties. Voordat je aan het inventariseren slaat met een groep, die nog nooit of slechts weinig naar libellen gekeken heeft, moet je toch wat doen aan de herkenning van de beesten.

Gelukkig heeft het Amsterdamse insectenteam al iemand in huis die zich al voor de vorige libellencursus enthousiast op libellen heeft toegelegd. Verder was behoorlijk fotografisch materiaal aanwezig en de didactische kennis van een aantal mensen die in hun beroep onderwijzer is. Samen zijn we er na een aantal avonden voorbereiding en beraadslaging in geslaagd een goed leerprogramma te maken.

De locatie voor de scholing was ook snel gevonden; het nieuwe NME-gebouw van de (noordelijke) Oeverlanden van de Nieuwe Meer, met de gastheer Jan Kees van Dijk, die zelfs voor het evenement zijn vakantie verschuiven wilde. Vanuit het NME-gebouw vertrokken we na de libellenles, zaterdagmiddag, opgesplitst in kleinere groepen, naar een paar stukken land om die in 1 uur tijd te inventariseren, zo goed en zo kwaad als dat ging.

Zondag 17 juni heeft vervolgens een kleine groep, onder leiding van Trees Kaizer natuurontwikkelingsgebied in de Lutkemeerpolder verkend, het uiterste westen van Amsterdam.

Het diaprogramma op zaterdag, was intensief. Trees Kaizer legde bij iedere dia geduldig uit op welke kenmerken men vooral moest letten, met de herhalingen waren er steeds meer mensen die de juiste determinatie konden vaststellen. Behalve de Variabele waterjuffer, (*Coenagrion pulchellum*) een "moeilijke" soort, is ook het overal veel voorkomende Lantaarntje (*Ischnura elegans*) heel variabel. Een veelkleurig diertje dat opvalt met zijn grote ronde achterhoofdsvlekken die doen denken aan lichtjes in de ogen. Welke vlekken blauw, wit, bruin, maar ook oranje kunnen zijn. Zo hebben we eigen aantekeningen kunnen maken bij 20 libellen en juffersoorten die gezien het milieutype en de tijd te verwachten zouden kunnen zijn. Als toegift passeerden zelfs nog een paar extra soorten de revue; de Bruine Winterjuffer (*Sympecma fusca*), een niet zo kleurige juffer die je in de wintermaanden kunt tegenkomen, z³ goed gefotografeerd in de tuin van Trees, en de Glassnijder (*Brachytron pratense*), die er niet uitziet als de foto in de topografische inventarisatieatlas, want dat is een Paardenbijter (*Aeshna mixta*).

Er waren mensen die meewarig vroegen hoe het libellenweekend was geweest. Het weer had er niet denderend uitgezien en heeft sommigen er

inderdaad, maar onterecht, van weerhouden een van de dagen te komen. Het viel alleszins mee met de waarnemingen en zelfs met het weer: zaterdag was het redelijk toen we naar buiten gingen. Pas geruime tijd na de inventarisatie barstte er een onweer los. Zondag ging een grote plensbui vooraf aan het verzamelen. Na een paar zeer kort durende druppelbuitjes werd het steeds beter. We hebben zondag best weer veel gezien en eindigden met een heerlijke namiddagzon-benen strekken -bij ecologische boerderij "De Boterbloem" , met theetuin in de polder.

De volgende mensen hadden zich opgegeven:

Badda Beijne Nierop, Cora Bruin, Els Timmerman, Hannie Reijnders, Hans Bootsma, Joke Catau, Joke Ploeg, Maartje de Carpentier, Mary Doran, Karin Gigengack, Karin Wijnkoop, René Wolboer, Rein Cremer, Ronald van Weeren, Sylvia Klerkx, Trees Kaizer, Yvonne Swerissen, Wim Nierop.

Enkele mensen hebben zaterdag afgehaakt, of zijn alleen zondags meegegaan. Karin Gigengack had haar jongste zoon, Guido, meegenomen als introductie, wat erg leuk was.

De Oeverlanden van het Nieuwe Meer strekken zich uit door de uurhokken 115 t/m 117 / 482 t/m 483. Het gebied was in stukken verdeeld: per groepje van 2 tot 4 mensen werd een kaartdeel van dat stuk met inventarisatielijst uitgereikt, met de bedoeling aan te kruisen op welke plekken libellen gezien waren. Na de inventarisatie zijn de lijsten weer op de start ingeleverd.

De volgende kaartdelen zijn uitgedeeld: Kaartdeel 1 en 2 op grens van 2 hokken: Voornamelijk hok met Amersfoortse coördinaten 117/483, en randje 118/483

Kaartdeel 1 = (2 mensen) NME-Oeverlanden-blijven-terrein binnen het hek, en haven van Onklaar Anker. Plus het pad hiertussen. Dit pad ziet uit op een van de langgerekte vijvers in open terrein bij kaartdeel 2, vanwaar alle libellenwaarnemingen komen. Bij de jachthaven werden geen libellen gezien. Kaartdeel 2: (4 of 5 mensen) gebied tussen Anton Schleperpad/Oude Haagse weg/Nieuwe Meerpad en Riekerweg. Hierin liggen ondiepe plassen in halfschaduw bos/open terrein.

De kleine plassen leverden de meeste libellenwaarnemingen op, vooral de noordwestelijke, half in open terrein liggende plas. De langgerekte vijvers in het zuiden, meer open terrein, scoorden minder goed, i.t.t. de bevindingen van de mensen van Kaartdeel 1.

Helaas was Kaartdeel 2 nogal een gebied voor een ander soort recreatieve praktijk, waar wel wederzijds hinder van werd ondervonden (lees: homo-cruising).

Kaartdeel 3, tussen de oever van de Nieuwe Meer en het Anton Schleperpad, hok 118/483 werd wat dit aspect betreft wat moeilijker geacht, deze sectie werd niet gekozen.

Kaartdeel 4, Westelijk deel van Volkstuincentrum Ons Buiten, met omringsloot en eventuele tuinvijvers werd door de deelnemers vanaf de Riekerweg gespot. De meeste libellen werden waargenomen in de hoekplas bij einde Riekerweg overgang in Jaagpad.

Sectie 5 was eigenlijk het oostelijk deel van Volkstuincentrum Ons Buiten. De deelnemers hebben echter ook vanaf de Riekerweg gespot, dus eigenlijk ongemerkt onafhankelijk hetzelfde gebied bekeken als kaartdeel 4. Zij zijn meer blijven hangen bij het middendeel van de Riekerweg, althans zij hebben

daar hun libellen gevonden.

Kaartdeel 9 (voor 1 persoon met fiets) was de lange oever van het jaagpad vanaf begin bos tot begin Riekerweg. Het viel op dat er vooral of alleen libellen werden gezien – de meest Oostelijke grote open plek in het gebied – .

Er is verzuimd de namen in te vullen op de inventarisatiekaarten. Niet iedereen, die zaterdag aanwezig was bij het leerprogramma kon zaterdagmiddag meedoen met de inventarisatie. Dit is het resultaat van minimaal 12 mensen: (tabel)

Al kunnen dit geen spectaculaire aantallen voor een uur waarnemen genoemd worden of het turven van bijzondere soorten; het was toch voor menigeen een verrassing hoe leuk dat speuren naar insecten is! En voor de ervaren libellenspotters was de lijst, gezien het weer boven verwachting. Zondag, na zeer zwaar weer waren we met een groep van 5 mensen in de Lutkemeerpolder.

We bekeken eerst, nog met erg bewolkte lucht, een door ruigte omgeven reeks poelen tussen de Ookmeerweg en woongebied de Akerpolder, dat historisch bij de Lutkemeerpolder hoort. Ik heb de aantallen deze hele dag niet genoteerd, maar zeer talrijk waren de Lantaarntjes in de vegetatie (*Ischnura elegans*), mannetjes, wijfjes, parende stelletjes, de zogenoemde paringswielen. Hier ook een tweetal Variabele waterjuffers (*Coenagrion pulchellum*), en 1 Azuurjuffer (*Coenagrion puella*).

Langs de Haarlemmerringvaart zagen we nog meer Lantaarntjes (*Ischnura elegans*). Nog gespeurd naar Roodoogjuffers (*Erythromma*), maar niet gezien, niet thuis vanwege het toen nog matige weer.

Beneden langs de rietzoom van de zuidelijke omringsloot joegen we heel wat Gewone Oeverlibellen (*Orthetum cancellatum*) op uit de vegetatie.

Oeverlibellen vliegen erg snel. Als de mannetjes gaan zitten om op te warmen op het grijze steentjespad, dan vallen hun blauwe lijven niet meer op. Op dat opwarmen moet je letten, als je libellen wil vinden.

Wanneer we weer verder het echte natuurontwikkelingsgebied ingaan jagen we diverse heidelibellen uit de vegetatie op. De meeste zijn nog geelgekleurd, ook de mannetjes. Een enkele heeft al een rodere kleur. Slechts enkelen kunnen zo dichtbij bekeken worden, dat ze op naam gedetermineerd kunnen worden. Ze hebben poten met zwart en geel; dus is het de Steenrode of de Bruinrode oeverlibel. Zonder snor, dan is het de Bruinrode (*Sympetrum striolatum*). Vervelend dat de meesten, alsof ze het expres doen, net neerstrijken aan de overkant van het water. We vinden ook de Bloedrode oeverlibelle (*Sympetrum sanguineum*). Trees houdt het opschriftboekje bij en noteert ook vlinders, Klein Koolwitje, Kleine Vos, Atalanta, Distelvlinder, Hooibeestje, Klaverspanner, Gammauilen, veel Bruine Zandoogjes. Het –Strouiltje– houdt Badda nog in beraad.

Verderop in het echte natuurontwikkelingsgebied, lukt het ons voor het eerst om Vroege glazenmakers (*Aeshna isosceles*) te zien. We zien er niet een, maar twee, drie, veel, territorium na territorium. Ze vliegen niet te hoog boven de grond met telkens een vast keerpunt: je kunt daar gaan zitten om ze goed te zien. Luchtgevechten.

Daartussendoor zwerft een Grote Keizer, kennelijk nog zonder territorium.

Zittende aan de Driehoeksplas, ons verste punt zien we nog een Grote Keizer.

We zien ook een aantal wijfjes van de Gewone oeverlibel, die hun eieren afzetten: met een zwiep van hun achterlijf tikken ze telkens het water even aan. Uitkijkend en wegzwenkend voor de huiszwaluwen!

Trees Kaizer heeft de lijst waarnemingen voor deze dag gemaakt en ook doorgezonden naar "Landkaartje" van de Vlinderstichting.

Het was een heerlijke dag, en een mooi gebied om nog eens terug te keren. Ook voor vogels (veldleeuwerik) en planten (gekke planten: graslathyrus, zal wel ingezaaid goed zijn).

Cora Bruin zag ook nog een Rugstreepad.

Het was leuk te bemerken, bijvoorbeeld bij het jaarlijkse orchideetellen in de Poel, 21 juni, dat het weekend bijgedragen heeft aan libellenkennis. We zagen daar tussen het tellen door in ieder geval de Grote Keizer (*Anax imperator*), de Viervlek (*Libellula quadrimaculata*) en de Bruinrode Heidelibel (*Sympetrum striolatum*).

P.S. Terugkijkend op het weekend konden we heel tevreden zijn. Op het weer kun je geen invloed hebben. Wel zijn er de volgende tips:

- door borden of linten is bewegwijzering te verbeteren. (hoewel behoorlijk uitgelegd bleek de locatie namelijk toch nog moeilijk te vinden. Vooral waarschijnlijk omdat het houten huis verscholen staat en het oprijpad toch wat lang is, waardoor het toegang tot een onduidelijke jachthaven kan lijken.

Gelukkig konden mensen mobiel een noodtelefoontje plegen.)

- het is raadzaam volgende keer genoeg tijd te nemen om bij de inventarisatielijst/kaartdelen uitleg te geven - de excursie van zondag nog beter tevoren aan te kondigen als opengesteld voor introducties.

Bij het ter perse gaan heeft de derde libellenexcursie, geleid door Jan Timmer in het KNSF-terrein, 15 juli nog niet plaatsgevonden.

Verslag van Badda Beijne Nierop, met correcties en aanvullingen van **Trees Kaizer** en ondersteuning van **Wim Nierop**.

LINNAEUS EN DE TAXONOMIE

In het kader van de 300e geboortedag van Linnaeus presenteert Naturalis van 30 juni tot en met 28 oktober 2007 de tentoonstelling, "Kijk op collectie: ordening" Van rariteitenkabinet tot natuurhistorisch archief™. De diversiteit van de natuur is overweldigend. Miljoenen soorten leven op het land, in de lucht en in het water. Onderzoekers ontdekken, bestuderen en beschrijven die diversiteit. Hiervoor gebruiken ze nog steeds de ideeën van twee grondleggers van de natuurhistorische musea: Carolus Linnaeus en Georges Buffon. Reis in de tentoonstelling "Kijk op collectie: ordening" mee door de geschiedenis van de taxonomie, waarvoor Linnaeus de grondslagen legde. Te beginnen in de 17e eeuw. Een rariteitenkabinet staat synoniem voor de menselijke kijk op de natuur van meer dan drie eeuwen geleden. Via het ontstaan van wetenschappelijke collecties en natuurhistorische musea, komen we uit bij de huidige manier van ordenen. Tegen extra betaling ook voor Museumjaarkaarthouders, is er vanaf 1 juli t/m 28 oktober iedere vrijdag en de eerste en derde zondag van de maand ook een unieke rondleiding door de collectietoren van Naturalis waar twaalf miljoen objecten opgeslagen zijn. Voor het eerst bestaat de kans de wetenschappelijke magazijnen van binnenuit te zien. Aansluitend volgt u een uitgebreide rondleiding door de tentoonstelling. Zie ook www.naturalis.nl

Evert Pellenkoff

WAARNEMING

Tijdens de busexcursie van 2 juni ontdekte Colin deze schitterende goudwesp op het terras. De **gewone goudwesp** is een bijzonder fraai gekleurd insect. Het borststuk is metaalglanzend blauwgroen, het achterlijf bronsrood. Het zijn angeldragende wespjes van 4-10 mm lengte en dit vrouwtje was op zoek naar nestjes van solitaire plooivleugelwespen. Goudwespen parasiteren als "koekoekswespen" door hun eieren in de gangen te leggen. De larve vreet de gastheerlarve en zijn voedselvoorraad op. *Chrysis ignita* komt algemeen voor, ik heb er eens een gevangen in de huiskamer om hem in het loepotje en detail te bekijken.

Evert Pellenkoff